

7. Хмельников А. О. Політичне управління регіональним розвитком: перспектива інкорпорації місцевої влади/ А. О. Хмельников // Грані: наук.-теоретичний і громадсько-політ. альманах. – 2011. - №5 (79). – С.157 – 161.

8. Чужиков В. І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: монографія / В. І. Чужиков. – К.:КНЕУ, 2008. – 272 с.

Калужская И. А. Теоретические и методологические основы формирования парадигмы эффективного регионального развития Украины

В статье изложены теоретические и методологические основы формирования парадигмы эффективного регионального развития, предложены теоретические подходы к определению парадигмы функционирования региональных систем.

Ключевые слова: регионализм, центр – регионы, парадигмы регионального развития, концептуальная модель регионального развития.

Kaluzhskaya I. The basis of forming an effective paradigm for regional development in Ukraine

In this article the theoretical and methodological framework for the formation of effective regional development paradigm proposed theoretical approaches to defining paradigm functioning of regional systems.

Keywords: regionalism, the center - regions paradigm of development, a conceptual model of regional development.

УДК 316.32

Карчевська Олена Василівна,

*кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано основні підходи до визначення поняття «глобалізація», досліджено умови виникнення та етапи розвитку зазначеного процесу. Розглянуто теоретико-концептуально оформлені позиції провідних західних та вітчизняних учених та сформульовано тенденції подальшого глобального розвитку.

Ключові слова: глобалізація, глобалізм, цивілізаційний розвиток, євроінтеграція, соціально-політичні інститути, інформаційні технології, інформаційне суспільство.

Сьогодні перед Україною як державою, що продовжує демократизацію, постає важливе питання: «Як наблизитися у головних параметрах розвитку до країн, що вже досягли значних демократичних успіхів?» Розвинені країни пропонують свою допомогу, натякаючи на те, що більшість із проблем України мають глобальний характер, наприклад такі як-от: періодичні фінансово-економічні кризи, нерівномірність соціально-економічного розвитку, погіршення екологічної ситуації, нерівномірне і неконтрольоване зростання населення в одних країнах і його катастрофічне зменшення в інших, нелегальна міграція, торгівля людьми, наркоманія, контрабанда, брак продовольства та питної води, поширення релігійного екстремізму, тероризму та міжнародної злочинності тощо. Тому для подолання цих проблем і ризиків людство об'єднує свої зусилля і ресурси.

Сучасні реалії змушують визначитися Україну з основним вектором цивілізаційного розвитку – євроінтеграція, чи приєднання до країн Митного союзу. Позиції науковців та експертів дуже розбіжні. Американський політолог, радник Центру стратегічних і міжнародних студій Зб. Бжезинський вважає, що: «Україна – це країна, яка могла б справити вирішальний вплив на еволюцію Росії. Водночас Україна – це країна, яка в якийсь момент

могла би бути й повинна бути частиною Великої Європи» [1]. Прибічники євроінтеграції аргументують свій вибір тим, що Україна має давні історичні, економічні, політичні і культурні зв'язки з європейськими народами і свого часу виступала провідником європейського цивілізаційного впливу на Московію. На користь «європейського вибору» свідчить і порівняння сумарного ВВП та кількості населення: країни ЄС – 16,1 трлн дол. на рік, 400 млн. осіб; Митний союз (Росія, Казахстан і Білорусь) – всього 3 трлн дол. і близько 180 млн. осіб [2]. Неодноразово згадується, і те що географічний центр європейського континенту, за деякими підрахунками, розташований поблизу міста Рахова Закарпатської області.

Прибічники зближення України і Митного союзу вважають, що це дозволить країні економити на енергоносіях, розширити ринок та збільшити експорт власних товарів. Згідно з підрахунками, проведеними в Інституті прогнозування РАН та Інституті економіки та прогнозування НАН України, за три роки вдасться наростити обсяг експорту українських товарів тільки в Російську Федерацію на загальну суму 8,8 млрд. доларів [3].

Обрання Україною будь-якого сценарію або їхнє об'єднання відкидає сумніви про те, що глобалізація сьогодні, стає домінуючим фактором цивілізаційного розвитку. Проте, її сутність та можливі конфігурації залишаються нечіткими. Російський науковець В. Б. Кувалдін, попереджає, що нестримний і ніким практично не контрольований процес глобалізації, заснований на групових егоїстичних інтересах найбагатших країн світу, підірве стійкий світоустрій і зіштовхне світову спільноту в стан хаосу, небаченого з часів середньовіччя. І тоді, можуть збутися безрадісні пророцтва американського політолога С. Хантінгтона про глобальне зіткнення цивілізацій, уникнути яке буде вже неможливо [4].

Метою цієї статті є проаналізувати концепції та існуючі, у науковому дискурсі, точки зору щодо визначення сутності, етапів розвитку процесу глобалізації та дослідити її позитивні та негативні тенденції.

Розглядаючи феномен глобалізації, необхідно вивчити історичне походження зазначеної категорії. Вважається, що вперше термін «глобалізація» запропонував у 1983 році американець Т. Левітт у своїй статті в «Гарвард бізнес Ревю». За допомогою цього неологізму він характеризував процес злиття ринків окремих продуктів, що виробляються транснаціональними корпораціями. Пізніше, в 1997 році у Вашингтонському журналі «The National Interest» в одній із статей зазначалося, що термін «глобалізація» став свого роду кліше: він служить для пояснення всього, починаючи від занепаду німецької вугільної промисловості закінчуючи сексуальними звичками японської молоді. Таким чином, на початку XXI століття категорія «глобалізація» міцно увійшла в нормативну лексику вищих організацій та структур міжнародного управління. Генеральний секретар ООН – Кофі Аннан казав, «Для багатьох наша епоха відрізняється від усіх попередніх явищем глобалізації. Глобалізація... перебудовує не лише засоби освоєння світу, але народжує нові форми нашого спілкування один з одним» [5].

Не зважаючи на велику кількість наукових позицій, ані у зарубіжному, ані в українському науковому дискурсі немає узгодженого розуміння сутності процесу глобалізації, а також таких понять, як «глобалізація» та «глобалізм». Існує кілька десятків різних, в тому числі і взаємовиключних, визначень глобалізації, що відображає складність і неоднозначність цього явища. Наведемо деякі з них. Англійський вчений Д. Гелд вважає, що глобалізація передбачає те, що політична, економічна і соціальна діяльність стає всесвітньою за своїми наслідками [6]. Німецький соціальний філософ У. Бек вважає, що глобалізація – це процеси, в яких національні держави та їхній суверенітет влітаються в павутиння транснаціональних чинників і підкоряються їхнім владним можливостям, орієнтації та ідентичності [7, с. 26]. Російський соціальний філософ О. М. Чумаков, представляє «глобалізацію як процес універсалізації, становлення єдиних для всієї планети структур, зв'язків і відносин у різних сферах суспільного життя [8, с. 70]. Сучасна глобалізація, вважає В. Л. Іноземцев, – це процес перетворення регіональних соціально-економічних систем, які

вже досягли високого ступеня взаємозалежності, інтегрувалися в єдину світову систему, що розвивається на основі відносно-уніфікованих закономірностей [9, с. 159]. Найбільш повним, таким що розкриває сутність процесу глобалізації, є визначення яке дає українська дослідниця Л. С. Воробйова. На її думку, глобалізація – це етап розвитку соціальної реальності, який бере свій початок наприкінці ХХ століття і характеризується виникненням нових структур загальносвітового масштабу, які визначають появу функціональних відносин між різними соціальними системами і окремими людьми [10].

Категорія «глобалізація» тісно пов'язана, але не збігається з поняттям «глобалізм»: у першому випадку мова йде про процес, у другому – про проблеми, які охоплені цим процесом. Глобалізм (від лат. Globus – куля) – теоретичний і політичний принцип формування, організації, функціонування та розвитку світу як цілісної економічної, соціокультурної та політичної суперсистеми. Глобалізм означає, що сучасне людство розглядається не як проста сума, сукупність більш-менш відокремлених країн і народів, а як єдине ціле, принципово нова всесвітня, глобальна система, всі структурні елементи якої (країни, народи) знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності.

Згадуваний раніше О. М. Чумаков, у статті «Глобалізація і космополітизм у контексті сучасності» звертає увагу на інший аспект поняття «глобалізм». Він підкреслює, що глобалізм – явище, що характеризує цілісність світу, а також світоглядна установка, тип свідомості, спосіб бачення світу, коли глобальна компонента стає домінуючою [11].

У політологічному контексті під глобалізацією розуміється розширення і поглиблення соціально-політичних зв'язків та інститутів у просторі та часі таким чином, що, на повсякденну діяльність людей все більше впливають події, які відбуваються в інших частинах земної кулі, а діяльність місцевих громад будь-якої держави може мати важливі глобальні наслідки. Цей процес передбачає, що безліч соціальних, економічних, культурних, політичних та інших відносин і зв'язків набувають всесвітній характер. Новим для сучасних процесів глобалізації є поширення соціальних зв'язків на такі сфери діяльності, як технологічна, організаційна, адміністративна, правова та інші, а також постійна інтенсифікація тенденцій до встановлення взаємозв'язків через численні мережі сучасних комунікацій і нових інформаційних технологій. Треба розуміти, що глобалізація – не лінійний, а хвильовий процес, що має багато різних стадій і простирається від епохи географічних відкриттів до капіталістичної колонізації світу, від кризи 70-80-х років до падіння соціалізму.

В останні десятиліття відбувається збіг і переплетення гігантських за масштабами явищ і процесів, кожен з яких окремо можна було б назвати епохальною подією з точки зору його наслідків для всього світового співтовариства. Глибокі зміни, що відбуваються в геополітичних структурах світового співтовариства і трансформації соціально-політичних систем дають підставу говорити про завершення одного історичного періоду і вступ сучасного світу в якісно нову фазу свого розвитку. Так, російський вчений, історик А. І. Уткін у праці «Глобалізація: процес та осмислення» наводить деякі аргументи на підтвердження цієї тези. На його думку, в результаті інформаційно-телекомунікаційної революції в промислово розвиненій зоні світу постіндустріальне суспільство поступово трансформується в інформаційне суспільство. Це стимулює зміну соціально-політичної парадигми. Тобто, замість євроцентристського світу, в якому домінували параметри західної раціоналістичної цивілізації, виникає нова всепланетарна цивілізація на засадах органічної єдності і неподільності світового співтовариства, з одного боку, диверсифікації та плюралізму центрів, народів, культур, релігій, з іншого.

Отже, коли говорять про вступ сучасного світу в якісно нову стадію свого розвитку, мають на увазі не тільки зміну індустріалізму постіндустріальною епохою, яку в свою чергу змінило інформаційне суспільство. Особливість сучасного етапу полягає в тому, що процес змін і зрушень політичної складової глибоко торкнувся економічної, соціокультурної та

духовної сфер, що робить дослідження проблеми глобалізації достатньо складним завданням та потребує міждисциплінарного дослідження.

Сьогодні в науці представлені різні версії причин глобалізації. Так, К. Маркс пов'язував цей процес зі специфікою капіталізму, якому постійно потрібні нові ринки та ресурси, Ф. Ніцше – з властивою західному духу «волею до влади», М. Маклюен – з розвитком сучасної техніки, комунікацій і ЗМІ, які поєднуючи розрізнені частини простору і прискорюючи поширення інформації до швидкості нервового імпульсу, перетворюють земну кулю в «глобальне село», де виникає стан загальної включеності і відроджується «родоплемінна спільність» людей. Витоки ідеї глобалізації іноді вбачають у ряді утопічних і хіліастичних теорій Середньовіччя, вчені цих часів вірили в майбутнє збирання всіх народів світу в єдиному Царстві і це дозволить подолати конфлікти та протиріччя. Пізніше, ідеї глобалізації відповідали просвітницькому уявленню про «Царство Розуму» і позитивістському вченню соціолога О. Конта про «Третю Еру». Про об'єднання народів в єдину світову державу під прапором світової революції говорили і марксистки. Проект глобалізації пропонували – соціальний філософ Б. Расселл і письменник-фантаст Г. Уеллс. У 1949 р. німецький філософ К. Ясперс висунув ідею про «глобальне єднання», «єдине людство», «єдину долю народів» та створення «цілісного планетарного світу людей». Говорячи про неминуче глобальне єднання світу, футуролог визначив два шляхи майбутнього розвитку людства: з одного боку, завжди буде діяти прагнення до влади, яка ставить за мету створення світової імперії, а з іншого, прагнення до такого світового порядку, в якому життя людей буде вільним від страху. Світова імперія зможе існувати лише в умовах сильної влади, яка керуватиме через насильство, а світовий справедливий порядок – це єдність без єдиної влади, єдність загальної згоди, солідарної відповідальності за долю людства [11, с. 208-209]. Англійський соціолог А. Тойнбі стверджував, що в ХХ столітті почалася загальна всесвітня історія, яка переосмислює основи суспільного устрою та основні тенденції світових соціальних процесів. Характеризуючи новий світовий устрій, учений в праці «Розуміння історії» писав: «індустріальна система стала різко нарощувати свою активність, так, що розмах її діяльності отримав глобальний характер».

У кінці ХІХ – початку ХХ ст. гіганти світового бізнесу, такі як: С. Роудс, який організував групу «Круглий стіл», і найбільший американський банкір Дж. Морган розпочали практичну реалізацію глобалістських планів, прагнучи сприяти встановленню системи безперешкодної торгівлі в усьому світі і створенню єдиного Світового уряду. Зазначений план втілювався в життя через такі організації, як Ліга націй, ООН і ЮНЕСКО. Починаючи з 1970 - х років американські геополітики почали реалізацію доктрини «нового світового порядку», метою якої було стирання різниці між націями, державами, ідеологіями, культурами і створення єдиної загальнолюдської цивілізації, заснованої на принципах ліберальної демократії. Ідеологічною основою цієї доктрини була «Теорія конвергенції», яка розроблялася групою аналітиків під керівництвом американського політолога Зб. Бжезинського і в середині 1980-х рр. була прийнята на озброєння М. Горбачовим в якості «наукового обґрунтування» перебудови.

Сучасні дослідники намагаються передбачити розвиток людства пропонуючи політичні, економічні, культурологічні прогнози майбутнього. Так відомий музикант і футуролог Брайан Іно спільно з Кевіном Келлі в 1992 році спрогнозували еволюцію світової системи до 2030 року. Минула більша половина цього терміну, але багато чого з прогнозу вже здійснилося: тотальний PR, розквіт «хендмейду», зміна сексуальних ролей. Попереду – розквіт робототехніки та трансплантології. Ще далі зазирнув Жак Атталі, в своїй роботі «Нове тисячоліття. Переможці і переможені в наступаючому світовому порядку», надавши прогноз розвитку світу до 2050 року. Свої версії теорії глобалізації пропонували також Генрі Кіссинджер, Френсіс Фукуяма та інші.

Отже, питання про початок процесу глобалізації залишається дискусійним, на нього в літературі немає однозначної відповіді. Одні вчені початок пов'язують з епохою великих

географічних відкриттів і подальшою колонізацією, інші – з початком індустріалізації та поширенням ринкових відносин, західної культури, демократії і державності; треті пов'язують «хвилі глобалізації» з експансією світових релігій, а деякі з урбанізацією та інформатизацією. Австралійський соціолог М. Ватерс у книзі «Глобалізація» виділяє три позиції: 1) глобалізація почалася на «зорі історії»; 2) глобалізація – сучасниця «модернізації» і капіталізму; 3) глобалізація – явище новітньої історії, пов'язане з «постіндустріалізмом» і «постмодернізмом». О. М. Чумаков пропонує виділяти гіпотетичний етап глобалізації і називає його «постглобалізацією». На цьому етапі, світ спочатку ідеологічно, потім соціокультурно, морально-етично і, нарешті, остаточно замкнеться як єдина цілісність у формі глобального людства [12]. Іншу етапізацію запропоновано М.А. Чешковим, який обґрунтовує три історичні стадії глобалізації: 1) етап локально-регіональної глобалізації (епоха осьового часу); 2) етап світової глобальності, яка починається в XVI ст. і досягає піку в XX ст.; 3) етап планетарної або загальнолюдської глобальності, яка формується в процесі інформаційної революції [надається за: 13, с. 349].

Є і третя точка зору, яку поділяють і деякі сучасні українські дослідники, в межах якої глобалізація – це спонтанний процес, який зумовлений появою електронної економіки, як поєднання вільноринкового капіталізму та інформаційних технологій. Виробництво глобалізується, оскільки недорога комп'ютерна техніка щоразу більше полегшує рух інформації через національні кордони. Світ оповитий комунікативними мережами, які забезпечують швидкий зв'язок за допомогою телебачення, факсів та електронної пошти. Число користувачів Інтернету зростає щорічно на 25–30 відсотків, а ціна продукування, збереження й передавання інформації стрімко знижується. Симпатичний підходу розглядають Інтернет-технології як невід'ємний атрибут життєдіяльності людства в XXI ст. Діапазон дії цих технологій – уся планета, а їхні споживачі – будь-хто, хто має комп'ютер з модемом. Невдовзі цих споживачів буде мільярди. Комп'ютерно-мережева революція створює світ блискавичних комунікацій, необмежених знань і безпрецедентних вигод. Уже сьогодні комп'ютери мають таке велике значення для економіки, що без них миттєво призупинилася б діяльність усіх сфер життя [14].

На нашу думку, все ж таки серед великої кількості теорій і концепцій, автори яких пропанують пояснення сутності процесу глобалізації, існує певна захопленість позитивними наслідками зазначеного процесу. Вкрай важливим, особливо для країн, що знаходяться на стадії визначення вектору свого соціально-політичного та економічного розвитку є саме розуміння ризиків та негативних ефектів які можуть відбутися на цьому шляху. Про суперечливість глобалізаційних ефектів попереджав польсько-британський політичний філософ Зигмунт Бауман: «Глобалізація роз'єднує не менше, ніж об'єднує, вона роз'єднує об'єднуючи – розколи відбуваються з тих самих причин, що й зростання одноманітності світу. Паралельно до того процесу планетарного масштабу, який виник у бізнесі, торгівлі й потоках інформації, рухається процес «локалізації», закріплення простору. Те, що одним видається глобалізацією, для інших обертається локалізацією; для одних – це провісник нової свободи, для інших – несподіваний і жорстокий удар волі» [15, с. 64]. Українська дослідниця А. Розлуцька у статті «Суперечливість впливів глобалізованого світу на людину» також звертає увагу на те, що глобальність новітньої світомоделі таїть у собі реальну загрозу нівелювання людини як автономного завершального світу в собі. ... Людина позбавляється своєї індивідуальності, перетворюється на об'єкт маніпулювання з боку безликих суспільних сил, перестає бути тотожною сама собі, все більше узалежнюючись від мінливих обставин буття [16, с. 28].

Самостійною проблемою та визначальною ознакою інформатизації сучасного суспільства є також втрата державою своїх позицій у сфері суспільного контролю. Сучасні дослідники формулюють так званий парадокс «інтеграції-деінтеграції». Професор Л. П. Нагорна зазначає, що поширені нещодавно очікування електронної демократії, гібридної ідентичності з прозорими кордонами, космополітичної етики відповідальності не справдилися.

«Навпаки, побічним ефектом глобалізації та всесвітньої комунікації стала активізація явищ гетерогенності, локалізації, фрагментації, що змусило політологів спішно вводити в обіг гібридні терміни – «глокалізація», «глоболокалізм», «фрагмеграція» тощо» [17, с. 4]. Хоча комунікаційні мережі забезпечують певну інтеграцію людського суспільства, власне зв'язок між людьми відсутній, існує його ілюзія, створена інформаційними технологіями. Насправді ж соціальні контакти втрачають свою інтенсивність [18, с. 79]. Втрата цих контактів, а відповідно, і зменшення ефективності механізму критичного оцінювання інформації, що надходить, призводить до того, що молоді громадяни стрімко втрачають уявлення про навколишню реальність та своє місце в ній; насичення інформаційного простору автоматично не створює організованого суспільного простору, призводить до проблеми «втрати реальності» [18, с. 78 - 79]. Крім того, за умов фрагментації суспільства значно підвищується ймовірність маніпулювання суспільною свідомістю. Усе це спричиняє ситуацію, коли віртуальний світ стає реальним за своєю значущістю для людини та суспільства, а держава, навпаки, стає для них віртуальною.

За даними соціологів, на початку нашого століття 2/3 громадян у світі не ідентифікували себе з державою та не розглядали себе як народ, представлений їх урядами [19, с. 89.]. У таких умовах особливого значення набуває пошук нових правил і форм взаємодії держави та суспільства в інтересах збереження своєї цілісності й безпеки розвитку всіх і кожного.

В решті решт, глобалізація дуже складний та багатосуб'єктний процес, отже навряд чи будуть успішними спроби звести всю його складність до акуратної і вичерпної класифікації. Такий світовий процес, як глобалізація, не зможе перемогти існуючу подвійність наслідків. На нашу думку, З. Бауман був правий, в тому, що «чим сильніше бажання навести порядок та інтенсивніші спроби його встановити, тим більше виникає двозначності та занепокоєння. І мало шансів, на те, що встановлення порядку коли-небудь буде завершено».

Таким чином, надалі можна очікувати перевагу саме зворотного від глобалізації процесу, який можна назвати «глобальною локалізацією» економічного, політичного, інформаційного світу.

Література:

1. Бжезинский Зб. Выбор. Мировое господство или глобальное лидерство [Текст] / Зб. Бжезинский. – М. : Международные отношения, 2005. – 287 с.
2. Волович О. Глобалізація: переваги і загрози для нашої країни [Електронний ресурс] / О. Волович // Офіційний сайт Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Одесі – Режим доступу до статті : <http://od.niss.gov.ua/articles/485/>
3. Таможенный союз: плюсы и минусы для Украины [Електронний ресурс] // Офіційний сайт газети Биржевой лидер. – Режим доступу до статті: <http://companu.rbc.ua/Mw/MTE/NjE1Mw>
4. Барабаш И. Глобализация. «В каком мире мы будем жить завтра?» [Електронний ресурс] / Илья Барабаш // Человек без границ. – Режим доступу до статті : http://www.manwb.ru/articles/history/philosophy_history/GlobalizWhen_IB/
5. Доклад Генерального секретаря Организации Объединенных Наций о работе Организации // Генеральная Ассамблея, Официальные отчёты. Пятьдесят четвертая сессия. Дополнение №1 (A/54/1). – Организация Объединенных Наций, Нью-Йорк, 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/246/61/PDF/N9924661.pdf?OpenElement>
6. Гелд Д. Глобалізація / антиглобалізація [Текст] / Д. Гелд, Е. Мак-Грю. – К. : К.І.С., 2004. – 180 с.
7. Бек У. Что такое глобализация? [Текст] / У. Бек. – М. : Прогресс, 2001. – 301 с.

8. Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира : [монография] / А. Н. Чумаков. – М. : Проспект, 2005. – 432 с.
9. Иноземцев В.Л. Глобализация и неравенство: что причина, что следствие / В. Л. Иноземцев. // Россия в глобальной политике. – 2003. – №1. – С. 154 – 162.
10. Воробйова Л. С. Онтологічний та гносеологічний виміри глобалізації [Електронний ресурс] / Воробйова Л. С. // – Гілея. – 2011. – № 50. – Режим доступу до статті : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_50/Gileya50/F2_doc.pdf
11. Ясперс К. Смысл и назначение истории / Карл Ясперс ; [пер с немец]. – М. : Политиздат 1991. – 527 с.
12. Чумаков А. Н. Глобализация и космополитизм в контексте современности [Електронний ресурс] / Александр Чумаков. // Вопросы философии. – 2009. – № 1. – Режим доступу до статті : http://www.inelrtos.ru/intelros/reiting/rejting_09/material_sofiy/10586-globalizaciya-i-kosmopolitizm-v-kontekste-sovremennosti.html
13. Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира : [монография] / А. Н. Чумаков. – М. : Проспект, 2005. – 432 с.
14. Бебик В. Сучасна глобалістика : провідні концепції і модерна практика / В. Бебик, С. Шергін, Л. Дегтерьова. – К. : Університет «Україна», 2006. – 208 с.
15. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / З. Бауман ; пер. з англ. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 109 с.
16. Розлуцька А. Суперечливість впливів глобалізованого світу на людину / Анастасія Розлуцька // Освіта регіону. – 2010. – № 4. – С. 28 – 29.
17. Нагорна Л. Символічний простір інформаційного суспільства: зорові аберації віртуальності / Л. Нагорна // Політичний менеджмент. – № 2. – 2009. – С. 3-11.
18. Мальковская И. А. Профиль информационно-коммуникативного общества (обзор зарубежных теорий) / И. А. Мальковская // Социологические исследования. – № 2. – 2007. – С. 76–85.
19. Павликова М. М. Парадоксы информационного общества / М. М. Павликова // Вестник Московского государственного университета. – Сер. 10. Журналистика. – № 1. – 2008. – С. 82-91.

Карчевская Е. В. Теоретико-концептуальные основы процесса глобализации

В статье проанализированы основные подходы к определению понятия «глобализация», исследованы условия возникновения и этапы развития указанного процесса. Рассмотрены теоретико-концептуально оформленные позиции ведущих западных и отечественных ученых и сформулированы тенденции дальнейшего глобального развития.

Ключевые слова: *глобализация, глобализм, цивилизационное развитие, евроинтеграция, социально-политические институты, информационные технологии, информационное общество.*

Karchevskaya E. Theoretical and conceptual foundations of globalization

The article analyzes the main approaches to the definition of «globalization», investigated the basis of origination and development stages of this process. We consider the theoretical-conceptual decorated position of leading Western and domestic scientists and formulated trends of further global development.

Keywords: *globalization, globalism, civilizational development, European integration, social and political institutions, information technology, information society.*